

La Riverego

Aŭtuno de 1997

Esperanto-Societo Kebekia

N° 48^a, Jaro 12^a

Vendredaj renkontiĝoj **nova programo por 1997-1998**

Ivano Roux

Un nouveau style pour les rencontres montréalaises mensuelles : à tour de rôle, des espérantistes nous recevront chez eux pour nous parler d'une passion. Découpez le calendrier des quatre premiers mois, et inscrivez-vous à l'ordinateur téléphonique de *La Papago*.

Somero baldaŭ finiĝos — ne ploru, ĉar tio okazigos *novstilajn* monatajn renkontiĝojn, por la plej granda plezuro de Montrealaj esperantistoj.

Ivano Roux (je (514) 523-1604) nun respondecas pri tiuj eventoj. Bonvolu telefoni al li por demandoj aŭ proponoj.

Novstilajn renkontiĝojn, ni diris ! Ĉar ekde la unua renkontiĝo, ni ne plu kuniĝos en unusola loko, nia kara Esperanto-domo de Zdravka kaj Normando. En la nova programo, esperantistoj invitas ĉiujn ĉe si por konigi siajn pasiojn kaj interesojn.

Vi certe jam volas partopreni en la programo, ĉu ? Sciu ke ĉiam eblos aldoni al la anoncita programo ; necesas nur telefoni al la gastiganto, kiu zorgas pri sia programo. Ekzemple, en decembro, ni prifestos Zamenhofon kaj la dekkvinjariĝon de ESK ; ni do bezonos vin kiel aktivajn partoprenantojn.

Ĉar la eventoj okazos ĉiufoje ĉe alia esperantisto, kiel ni diris, *la Papago*, telefona komputilo, intencas faciligi al vi la vivon per voko pri l' monata evento. Se ŝanĝiĝis via numero, bonvolu provizi Ivanon per la ĝusta.

Same se vi ne interesiĝas pri tia servo. Se vi bezonas informojn por scii la

vojon al la gastiganto, bonvolu telefoni **sekvo...**

Pierre Collinge 1925-1997

Zdravka Metz

Ĉiuj Kebekiaj esperantistoj konis Petron persone aŭ almenaŭ aŭdis pri li... Li naskiĝis en Belgio, finstudis juron ĉe universitato en Lieĝo. Kiel juna advokato kaj patro de kvin infanoj li enmigiris kun la familio al Kebekio en 1959 ; sentis sin hejme kaj kie li ĝuis la vivon laŭ siaj valoroj. « Mi ŝatas ĉiun delikatan plezuron : mi amas belajn artojn, sed ankaŭ bonajn manĝaĵojn (kiuj povas esti ĉefverkoj), mi ŝatas bonan vinon (kiu povas esti miraklaĵo) kaj mi ŝatas cigaredojn ĝis tia grado, ke mi estus preta morti se iu kuracisto dirus al mi ke mi devas rezigni pri ili. »

Kiel profesoro ĉe la universitato de Ŝerbruko li ricevis la taskon, dum la fondiĝkunveno de ESK, prepari memuaron pri Esperanto, kiu estis sendita al ĉiuj mezgradaj lernejoj de Kebekio. Jam en 1979 Petro kunorgazis ŜES (Ŝerbrukan Esperanto-

Societon) kaj samjare li komencis gvidi Esperanto-kursojn ĉe sia universitato ; tiuj daŭris ĝis lia emeritiĝo. Petro estis ankaŭ dum du jaroj prezidanto de K.E.A., komence de la 80^{aj} jaroj.

Esperanton li lernis sola en 1976 kiam, por la dua fojo, li trovis lernolibreton. « Mi konsciiĝis pri la primirinda rolo kiun Esperanto povus ludi kiel pontlingvo inter la popoloj » rakontis Petro en sia vivprotokolo verkita en 1993, en kiu li priskribis sian tutan profesion kaj familian vivon kaj filozofion.

Petro forpasis la 7^{an} de septembro, post longa malsano. Donacojn oni povas sendi al Fondation québécoise du cancer, 3001, Douzième Avenue Nord, Sherbrooke J1H 5N4, kaj al Québec Transplant, 4200, boul. Saint-Laurent, Montréal H2W 1Y7.

[Citaĵoj el *Vivprotokoloj*, eldonita de *Monda Kunagado*, 1995]

..Vendredaj...

al tiu.

Jen la tempo paroli pri l' programo mem. Ni provizas vin per la listo, de septembro ĝis decembro. Ni forte proponas al vi ĝin etfrondi kaj glui sur la fridujon...

Dato : la 26^{an} de septembro, je 19h30.

Nomo : familio Bédaroux

Telefono : 523-1604.

Adreso : 4595, rue Boyer, Montrealo.
Metroo Mont-Royal.

Programo : Rimedoj por ne plu senti sin solaj (pretigu viajn).
Nadeau-tekniko : gimnastika danco por resti juna (vestu vin taŭge).
Kaj aliaj...

Dato : la 24^{an} de oktobro, je 19h30

Nomo : Patriko Mongeau kaj familio

Telefono : 341-3449

Adreso : 1043, av. Pratt, Outremont.
Metroo Outremont.

Programo : « Le tour du propriétaire » (Patriko kaj Ĵaklin' ĵus aĉetis domon).
Recepto, demonstrado kaj gustumado de biero kaj « kombuča ».

Dato : la 7^{an} de novembro, je 19h30.

Nomo : Jean-Claude Bélanger kaj Michel Perreault

Telefono : 524-9064

Adreso : 3776, rue de Mentana, Montrealo. Metroo Sherbrooke aŭ Mont-Royal.

Programo : Enigmaj kaj matematikaj ludoj
Botdanco : kunportu viajn kaŭĉukajn ŝuojn.

Dato : la 19^{an} de decembro, je la 18h.

Nomo : ĉiuj esperantistoj

Telefono : 495-8442.

Adreso : 6358, rue de Bordeaux, Montrealo. Metroo Beau-bien (18) aŭ Fabre (45).

Programo : Komuna vespermanĝo : ni ŝatus tian vespermanĝon, kian Zamenhof havis dum sia epoko (pri tio kontaktu Ivanon aŭ Zdravkan).
Informoj pri la vivo kaj la familio de Zamenhof.
Deklam-teatr-kant-lud-amuzado ĝis nokto...

Encore quelques places !

Normand Fleury

Nous vous invitons à vous inscrire rapidement à la fin de semaine espérantiste de l'Action de Grâce au Vermont. Venez rencontrer des espérantistes de Nouvelle-Angleterre, de New York mais aussi du Japon, d'Allemagne et de Suisse. Venez mettre en pratique vos connaissances de l'espéranto et en acquérir d'autres. Venez partager l'ambiance amicale dans le décor magnifique des Montagnes vertes du Vermont. Venez chanter, discuter, échanger, cuisiner et simplement profiter du beau temps. Il ne reste que quelques places de disponibles.

Bonvenon al esperantio ! (Bienvenue au pays de l'espéranto !) Info : (514) 272-0151 ou <normand.fleury@sympatico.ca>.

Saluton ! Mi deziras korespondi en Esperanto kun esperantistoj de Kebekio. Mi nomigas Husaru Sanda kaj mi estas komencantino ; mi volas konatiĝi kun aliaj parolantoj. Mia adreso :
Husaru Sanda, 2709, av. Bardy, Québec G1J 4V5.

Adhésion échue ? Protégez-vous des hausses en cotisant pour trois ans !

La Riverigo (Le fleuve) est publié par la Société québécoise d'espéranto en mars, juin, septembre et décembre. Dépôts légaux : bibliothèques nationales du Canada et du Québec. Premier trimestre 1986. ISSN 0830-9574. Le contenu des articles est sous la responsabilité des auteurs. La reproduction des articles est permise, avec mention obligatoire de la source. Photocopié à 110 exemplaires sur papier recyclé. Gratuit pour les membres de la S.Q.E. Autrement, l'abonnement annuel est de 10 \$.

La Riverigo estas eldonata de la Esperanto-Societo Kebekia en marto, junio, septembro kaj decembro. Pri la enhavo de la artikoloj respondecas la aŭtoroj mem. Oni rajtas kopii la artikolojn, kun nepra indiko de la fonto. Fotkopiita 110oble sur reuzpapero. Senpage por la membroj de E.S.K. Por aliaj, la jara abono kostas 10 CAD. UEA-kodo de la Societo : kebk-d.

Échéance pour le prochain numéro / limdato por la venonta numero : 1997.12.01.

Rédacteur / redaktis : Sylvain Auclair. Ont collaboré à ce numéro / kunlaboris al ĉi tiu numero : Bruce Arthur, Suzanne Bolduc, Normand Fleury, Zdravka Metz kaj Yvon Roux. Administrateurs de la S.Q.E. / estraranoj de E.S.K. : Normand Fleury (président / prezidanto), Sylvain Auclair (vice-président / vicprezidanto), Jean-Claude Bélanger (secrétaire / sekretario), Martin Lavallée (trésorier / kasisto), Yvon Roux.

Esperanto-Societo Kebekia / Société québécoise d'espéranto

6358-A, rue de Bordeaux

Montréal Québec H2G 2R8

Répondeur et télécopieur / telefonrespondilo kaj telekopiilo: (514) 272-0151

mmaerten@cam.org

<http://www.cam.org/~mmaerten/esk.html>

...Vendredaj...

al tiu.

Jen la tempo paroli pri l' programo mem. Ni provizas vin per la listo, de septembro ĝis decembro. Ni forte proponas al vi ĝin etlondi kaj glui sur la fridujon...

Dato : la 26^{an} de septembro, je 19h30.

Nomo : familio Bédaroux

Telefono : 523-1604.

Adreso : 4595, rue Boyer, Montrealo.
Metroo Mont-Royal.

Programo : Rimedoj por ne plu senti sin solaj (pretigu viajn).
Nadeau-tekniko : gimnastika danco por resti juna (vestu vin taŭge).
Kaj aliaj...

Dato : la 24^{an} de oktobro, je 19h30

Nomo : Patriko Mongeau kaj familio

Telefono : 341-3449

Adreso : 1043, av. Pratt, Outremont.
Metroo Outremont.

Programo : « Le tour du propriétaire »
(Patriko kaj ĵaklin' ĵus aĉetis domon).
Recepto, demonstrado kaj gustumado de biero kaj « kombuča ».

Dato : la 7^{an} de novembro, je 19h30.

Nomo : Jean-Claude Bélanger kaj
Michel Perreault

Telefono : 524-9064

Adreso : 3776, rue de Mentana,
Montrealo. Metroo
Sherbrooke aŭ Mont-
Royal.

Programo : Enigmaj kaj matematikaj
ludoj
Botdanco : kunportu viajn
kaŭĉukajn ŝuojn.

Dato : la 19^{an} de decembro, je la 18h.

Nomo : ĉiuj esperantistoj

Telefono : 495-8442.

Adreso : 6358, rue de Bordeaux,
Montrealo. Metroo Beau-
bien (18) aŭ Fabre (45).

Programo : Komuna vespermanĝo : ni
ŝatus tian vespermanĝon,
kian Zamenhof havis dum
sia epoko (pri tio kontaktu
Ivanon aŭ Zdravkan).
Informoj pri la vivo kaj la
familio de Zamenhof.
Deklam-teatr-kant-lud-
amuzado ĝis nokto...

Encore quelques places !

Normand Fleury

Nous vous invitons à vous inscrire rapidement à la fin de semaine espérantiste de l'Action de Grâce au Vermont. Venez rencontrer des espérantistes de Nouvelle-Angleterre, de New York mais aussi du Japon, d'Allemagne et de Suisse. Venez mettre en pratique vos connaissances de l'espéranto et en acquérir d'autres. Venez partager l'ambiance amicale dans le décor magnifique des Montagnes vertes du Vermont. Venez chanter, discuter, échanger, cuisiner et simplement profiter du beau temps. Il ne reste que quelques places de disponibles.

Bonvenon al esperantio !
(Bienvenue au pays de
l'espéranto !) Info : (514) 272-
0151 ou <normand.fleury
@sympatico.ca>.

Saluton ! Mi deziras korespondi en Esperanto kun esperantistoj de Kebekio. Mi nomigas Husaru Sanda kaj mi estas komencantino ; mi volas konatiĝi kun aliaj parolantoj. Mia adreso :
Husaru Sanda, 2709, av. Bardy, Québec G1J 4V5.

Adhésion échue ? Protégez-vous des hausse en cotisant pour trois ans !

La Riverogo (Le fleuve) est publié par la Société québécoise d'espéranto en mars, juin, septembre et décembre. Dépôts légaux : bibliothèques nationales du Canada et du Québec. Premier trimestre 1986. ISSN 0830-9574. Le contenu des articles est sous la responsabilité des auteurs. La reproduction des articles est permise, avec mention obligatoire de la source. Photocopié à 110 exemplaires sur papier recyclé. Gratuit pour les membres de la S.Q.E. Autrement, l'abonnement annuel est de 10 \$.

La Riverogo estas eldonata de la Esperanto-Societo Kebekia en marto, junio, septembro kaj decembro. Pri la enhavo de la artikoloj respondecas la aŭtoroj mem. Oni rajtas kopii la artikolojn, kun nepra indiko de la fonto. Fotkopiita 110oble sur reuzpapero. Senpage por la membroj de E.S.K. Por aliaj, la jara abono kostas 10 CAD. UEA-kodo de la Societo : kebk-d.

Échéance pour le prochain numéro / limdato por la venonta numero : 1997.12.01.

Rédacteur / redaktis : Sylvain Auclair. Ont collaboré à ce numéro / kunlaboris al ĉi tiu numero : Bruce Arthur, Suzanne Bolduc, Normand Fleury, Zdravka Metz kaj Yvon Roux. Administrateurs de la S.Q.E. / estraranoj de E.S.K. : Normand Fleury (président / prezidanto), Sylvain Auclair (vice-président / vicprezidanto), Jean-Claude Bélanger (secrétaire / sekretario), Martin Lavallée (trésorier / kasisto), Yvon Roux.

Esperanto-Societo Kebekia / Société québécoise d'espéranto

6358-A, rue de Bordeaux

Montréal Québec H2G 2R8

Répondeur et télécopieur / telefonrespondilo kaj telekopiilo: (514) 272-0151

mmaerten@cam.org

<http://www.cam.org/~mmaerten/esk.html>

De la publicité gratuite ? Ça dépend de vous !

László Szilvási

La dernière Table ronde des centres espérantistes de Hongrie, tenue en avril, avait entre autres pour sujet la publicité gratuite — un sujet qui intéresse aussi les espérantistes étrangers.

Sans publicité, nous mourrons !

Ces dernières années, la publicité, branche du marketing, est devenue une science à part entière ; elle explose, et elle utilise des moyens toujours plus agressifs pour capter l'attention des clients. Il est clair qu'en abandonnant la publicité, nous perdons l'espoir de faire connaître l'existence de l'espéranto, sans même parler de le faire progresser. Cependant, la publicité dans les mass-médias, une des plus efficaces, coûte trop cher pour nos associations. C'est pourquoi on ne s'occupe pas de publicité, parce qu'on croit que les autres méthodes n'existent pas ou sont inefficaces. Résultat, le monde extérieur a de plus en plus l'impression que l'espéranto est mort.

Des possibilités, il y en a !

On peut informer le public de l'existence de notre langue autrement que par la radio ou la télé, par des méthodes bon marché ou même gratuites. Leur usage systématique pourrait considérablement aider à changer l'image publique de l'espéranto.

Insignes

Le plus élémentaire, c'est le port constant d'un insigne espérantiste (traditionnel ou moderne, peu importe). Comme ce n'est pas une habitude, plusieurs n'y pensent pas. Pour leur part, plusieurs grandes entreprises vont jusqu'à obliger leurs cadres à porter un insigne. Si vous répondez que vous n'êtes pas prêts à en porter, c'est que vous avez honte de montrer publiquement votre

espérantisme. De nombreuses *Libroservo* vendent des insignes — j'en ai vu plus de cent différents.

Chez vous

Une autre possibilité est d'installer près de votre porte une petite affiche (selon vos goûts). Le contenu peut varier, pourvu qu'on y lise le mot *espéranto*. Il est nécessaire de mettre l'affiche là où les passants peuvent la voir.

Tribunes téléphoniques

De nombreuses émissions de radio ou de télévision accueillent les appels téléphoniques. Osez y participer ! Mentionnez l'espéranto, ou choisissez un sujet relié, comme l'impérialisme linguistique, l'égalité des langues, etc.

Babillards

On remarque dans plusieurs entreprises ou encore dans les écoles ou universités des babillards publics. Mettez-y du matériel approprié — court mais accrocheur et agréable à l'œil.

Journaux d'annonces

Il existe dans plusieurs pays des journaux de petites annonces (de logements, d'automobiles, de cours, d'emplois). On demande souvent fort peu pour ces annonces, ou même rien du tout. Ces journaux ont un grand public et on devrait donc y annoncer des cours d'espéranto, les réunions des clubs, etc. Il est même pardonnable d'annoncer des choses « plus ou moins vraies » (comme une offre d'emploi où la connaissance de l'espéranto est nécessaire...).

Articles

De nombreux journaux publient des lettres de lecteurs. On peut relier les questions de langues à de nombreux sujets (l'OTAN, l'Union européenne, les ordinateurs, le tourisme, etc.) Votre lettre ne doit pas nécessairement aborder l'espéranto, mais elle peut toucher la question des droits linguistiques et ne mentionner l'espéranto que de manière incidente. Vous pouvez aussi écrire aux directeurs de rubriques pour leur proposer de traiter ces sujets.

Concours

De nombreux périodiques font la promotion de concours organisés par diverses fondations, ou informent des subventions disponibles. Ils sont lus par les membres actifs de nombreuses organisations. Votre association peut aussi y faire paraître (le plus souvent sans frais) des appels pour des concours d'œuvres littéraires, ou de vidéos en espéranto. Il arrive parfois qu'on n'attribue aucun prix, « vu la faible qualité des œuvres soumises ».

Autocollants

Si votre association peut produire des autocollants (en papier ou en plastique), vous pouvez en coller sur votre automobile ou sur divers objets. Je peux même imaginer un groupe d'action en collant sur des affiches en anglais pour exiger l'usage de la langue locale. [Il va sans dire qu'au Québec, cette activité aurait un tout autre sens que dans les pays où on affiche en anglais surtout par snobisme. N.d.l.r.]

suite...

Defio por pli aktiva kunlaboro U.E.A. en operaciaj rilatoj kun UNESKO

Osmo Buller

Pasintjare oni raportis pri minacanta ĉesigo de la oficiala statuso de UEA ĉe Unesko, lige kun la ekapliko de novaj reguloj de Unesko pri rilatoj kun neregistraj organizaĵoj (NRO-j). Unesko starigis t.n. konsultajn rilatojn kun centoj da NRO-j, ĝis tiu sistemo fariĝis tro mamuta kaj ne-efika. Konsultaj rilatoj ekzistis en tri kategorioj : A, B kaj C. Du E-organiz-

aĵoj ĝuis ilin : UEA en kat. B kaj ILEI en kat. C.

La ĝenerala konferenco de Unesko en 1995 anstataŭigis la konsultajn rilatojn per novaj kategorioj : formalaj rilatoj (kun la subkategorioj asociaj kaj konsultaj rilatoj) kaj operaciaj rilatoj. Reklasifikante la NRO-jn oni celis forigi tiujn, kies kontribuo al la agado de Unesko ne estis sufiĉa. La oficistoj,

kiuj traktis la kazon de UEA, asertis ke la « agadtereno de UEA estas tro margena al la prioritatoj de Unesko ». Aperis do reala minaco, ke post kvar jardekoj da oficiala partnereco kun Unesko, UEA trovos sin ekster ĝi.

Estraranoj kaj aliaj aktivuloj de UEA komencis aktive agi ĉe funkcioj de Unesko por konservo de nia oficiala statuso sub la novaj direktivoj. Membroj de la Honora Patrona Komitato UEA skribis rekte al la Ĝenerala Direktoro Federico Mayor. Tiu aktivado finiĝis venke en junio, kiam la plenumkomitato de Unesko decidis akcepti UEA en la kategorio de operaciaj rilatoj. Tion ĝi faris surbaze de raporto de Mayor, kies fina konkludo estis : « La grava laboro farita de UEA por disvastigi la mesaĝon de Unesko kaj antaŭenigi ties idealojn pere de siaj informretoj devus ne esti preteratentita ».

UEA plu ĝuas similajn rajtojn kiel antaŭe kaj ĝiaj ŝancoj por financa subvencio al konkretaj projektoj eĉ iĝis pli grandaj. UEA tamen devas pli atenti pri siaj devoj, ĉar Unesko daŭre observos ilian plenumadon. La partnereco kun Unesko tro lamis lastatempe, kvankam multaj el ĝiaj programoj kaj projektoj, kiel *LINGUAPAX*, *Kulturo de Paco*, *Universala Etiko*, *Jardeko de Indiĝenaj Popoloj* k.a., kongruas kun niaj propraj celadoj. Ankaŭ Mayor en sia raporto plendis, ke la kunlaboro inter Unesko kaj UEA estis tro limigita. Ni donu novan elanon al ĝi. Tio koncernas ne nur la « centran » UEA sed precipe la landajn asociojn kaj eĉ klubojn, kiuj serĉu kunlaboron kun Unesko-asocioj kaj -kluboj.

La NRO-reformo celis raciigon ankaŭ tiel, ke al sama agadtereno aŭ komunumo Unesko rilatu tra ties ĉefa reprezentanto. Ĉar UEA estas tio por la

sekvo...

...Publicité gratuite...

En voyage

Si vous entrez en contact avec un étranger (par téléphone, en personne ou lors d'un voyage), essayez d'abord la langue internationale ! Il est tellement décevant de voir les espérantistes négliger l'usage de leur langue dans les restaurants, les hôtels, les musées et commencer par la question : *Do you speak English ?* On doit évidemment essayer d'abord l'espéranto !

Versions espéranto

Vous recevez souvent des publicités. On y annonce parfois des produits ou des services reliés à la langue (dictionnaires bilingues, cédéroms, voire des calculatrices parlantes ou d'autres appareils). Écrivez aux éditeurs en demandant une version espéranto. Vous montrerez ainsi qu'il existe un désir d'une telle édition (d'autant plus si vous mentionnez que le produit en question peut être vendu partout au monde). N'oubliez pas que s'informer de l'existence d'un produit n'oblige pas à l'acheter !

Panneaux

C'est une coutume, dans plusieurs pays, d'installer sur la rue des panneaux publicitaires pour des commerces voisins. Il s'agit souvent d'un usage « sauvage » et gratuit de l'espace public, mais de nombreux

passants y jettent un coup d'œil. L'installation dans un lieu très achalandé d'un tel panneau, réalisé en matériau peu coûteux, peut attirer l'attention de beaucoup. Vu le faible coût, ce n'est pas si important s'il est détruit au bout des quelques heures ou de quelques jours. On peut aussi parfois le légaliser en payant un droit.

Sur le mur

Beaucoup d'espérantistes habitent près d'avenues importantes. Pourquoi ne pas accrocher un panneau publicitaire sur le mur ou sur la balustrade du balcon ? Ça ne coûte pas grand chose, et de nombreux automobilistes vont le remarquer. Le panneau doit cependant attirer l'attention ! Dans le voisinage, on nomme la rue où est située notre rédaction (celle d'*Eventoj*) rue Espéranto, parce que notre panneau est plus visible que celui indiquant le nom de la rue. Imaginez l'effet si tous les espérantistes faisaient de même !

Soyez fier d'être espérantiste !

Je souligne que notre principale exigence, c'est que le public sache que l'espéranto existe. Si vous attendez que ce soit la direction de votre association nationale qui fasse tout, vous creusez la tombe de l'espéranto. Allez-y, et invitez les autres à y aller ! Soyez fier d'être espérantiste ! [Tiré de *Esperanto*, n° 1094, juil.-août 1997]

À en perdre son latin

Mans Hulden

L' université de Jyväskylä, en Finlande, a trouvé un moyen simple et efficace pour atténuer la barrière des langues. Elle a puisé dans l'Histoire un *espéranto* avant l'heure qui a fait ses preuves : le latin.

Au cours d'une récente rencontre de quelque 200 latinistes distingués, on pouvait y entendre fuser des « Ubi habitas ? » qui sonnaient mieux qu'un incongru « D'où venez-vous ? » et plus tard à table des pratiques « Potesne sal porrigere ? » (« Pouvez-vous me passez le sel ? »)...

Langue morte au sens technique du terme, le latin n'en paraissait pas moins très vivant dans la bouche de ces participants venus de 21 pays (Allemagne, États-Unis, France, Grèce, Hongrie, Italie, Slovaquie...). « La plupart d'entre nous se parlent en latin » a expliqué Pia Ahtonen, professeur de latin de l'école de la ville, située à 270 km au nord de Helsinki : « c'est une lubie ».

« Même des spécialistes patentés viennent ici rafraîchir leur latin parlé » ajoutait cet organisateur de la rencontre. Quoique tombé en désuétude depuis des siècles, l'usage quotidien du latin n'est pas si difficile à adapter aux concepts actuels. Ainsi, la locution *Inscriptorem cursualem electronicam* remplace aisément l'expression *E-mail* ou *courrier électronique* en français.

...U.E.A..

Esperanto-komunumo, Unesco ne bezonis daŭrigi la rilatojn kun ILEI. La voĉo de ILEI tamen ne silentos, ĉar ĝiaj Unesco-reprezentantoj kuniĝos kun tiuj de UEA. Sekve nia laborkapablo en Parizo plifortiĝos. Dank' al la reformo ankaŭ ni povos do ĝui la fruktojn, kiujn Unesco mem volis atingi, nome raciigon kaj efikigon. [El *Interredaktore*]

Pour cette rencontre, le campus finlandais a été latinisé de fond en comble, la fontaine portant l'inscription *aqua gelida* pour *eau fraîche* et les informations affichés sur les murs étant libellées dans la langue de Suétone.

Le latin a donc constitué naturellement la langue officielle des conférences et débats. Mais elle sonnait bien différemment de la langue qui avait cours dans les rues de Rome il y a deux mille ans. Malgré l'absence évidente d'enregistrement du latin classique, les chercheurs en ont reconstitué assez exactement la prononciation. Et curieusement, de nombreux spécialistes s'accordent à penser que c'est le latin parlé avec l'accent finnois qui restitue le mieux la version originale, bien que cette langue nordique ne contienne partiellement aucun mot d'origine latine.

« Je chante avec l'accent finnois parce que c'est la forme la plus pure du

latin » témoigne Jukka Ammond, professeur à l'Université de Jyväskylä, devenu une célébrité internationale pour avoir enregistré des chansons d'Elvis Presley en latin en 1995. Il envisage maintenant de les jouer sur scène dans un *concertus rockicus*...

Pourtant certains participants ne partagent pas cet enthousiasme. John Whitehorne, professeur de langues classiques de l'Université de Queensland (Australie), regrettait son anglais : « Je suis surpris des efforts des gens ici pour parler latin. Je ne m'y étais pas préparé du tout. C'est une expérience nouvelle » confirmait un enseignant allemand Kurt Hille, « on ne trouve pas toujours le mot juste, et on doit se creuser la cervelle ».

Ils se sont consolés en répétant la formule (magique ?) *Quid latine dictum sit, altum videtur* : ce qui est dit en latin paraît profond... [Le Devoir, lundi 18 août 1997 ; Associated Press]

Informa servo por lingvo-instruantoj

Bruce Arthur

En la komputila reto troviĝas multaj informoj utilaj al lingvo-instruantoj, kaj ekzistas senpaga servo, kiu helpas al ili trovi tiujn informojn. La nomo de ĉi tiu servo estas *Réseau canadien des langues* (R.C.L.)

Se oni ne uzas komputilon, la R.C.L. povas trovi la petitajn informojn kaj poŝti ilin al oni. Se oni uzas la komputilan reton, la R.C.L. povas helpi al oni trovi la deziratan informon. En la reto estas lingvaj lecionoj, informoj pri instru-metodoj kaj aliaj informoj utilaj al lingvo-instruantoj.

La R.C.L. havas du dungitojn. La kostojn de la servo pagas la kanada registaro (en la jaro 1996-97, la kosto estis 104 221 \$). La *Saskatchewan Organization for Heritage Languages* administras la servon R.C.L., sed tut-kanada konsilantaro superregas ĝin.

La servo fondiĝis en 1995. Ĝis nun, instruantoj petis informojn pri 39 lingvoj.

La adreso de la R.C.L. estas : 2144 Cornwall Street, Regina SK S4P 2K7. Oni ankaŭ povas telefoni (en la franca aŭ la angla) : (306) 780-9468. La telekopio numero estas (306) 780-9407, kaj la retroŝta adreso estas <sohlcln@sasknet.sk.ca>.

La Riverego 5

Pri la printempa renkontiĝo

Normando Fleury

Compte-rendu de la dernière rencontre tenue à Sainte-Catherine-de-Hatley. Ce fut très agréable, mais le nombre de participants a décidément trop diminué.

La semajnfino estis agrabla en Sainte-Catherine-de-Hatley ĉar la loko estas ja agrabla. La ĉeesto de Michel Perrault multe aldonis al la etoso ĉar li estas tre interesa kaj energia persono. Li kaptis intereson eĉ de la infanoj. Ni estis malmultaj, ok plenkreskuloj kaj kvin malplenkreskuloj. Vendrede vespere okazis simpla babilado. Sabate simpla promenado, boatado, kaj simpla kunkuirado. Vespere, Michel gvidis koruson eĉ kvarvoĉan, intruante al ni du kantojn. Tre bela sperto. Poste, estis enigma vespero kaj ni devis solvi plej diversajn enigmojn.

Dimanĉe okazis la jarkunveno de ESK. Malgraŭ la ĉeesto de nur sep personoj, la diskuto estis vigla. Pro la malalta nombro de partoprenantoj, la asocio decidis ne plu kunveni tie, venontprintempe.

Jen la rezulto de la kandidatiĝo en la estraro: Sylvain Auclair, Jean-Claude Bélanger, Normand Fleury, Martin Lavallée, Yvon Roux kaj Louise Hébert, proponita de Zdravka. Ĉar ŝi ne ĉeestis, ŝia kandidatiĝo ne akcepteblas. Mi ankaŭ menciis, ke la aranĝo estis malprofita je 105 \$ ĉar lastmomente ne venis pluraj aliĝintoj, kun kiuj ja estus profito.

Le Perroquet est ressuscité

Manque de chance. Alors que la dernière édition de *La Riverego* était en voie d'impression et de distribution, *la Papago*, journal téléphonique quotidien en espéranto que nous vous

invitions à appeler régulièrement, est tombé en panne. Par la suite, Patrice Mongeau, qui l'a créé et qui l'héberge, est déménagé, de telle sorte que les numéros de téléphone ont été modifiés.

Nova estraro

Oni vere sentas novan « sangon » en la estraro. Jen ĝi :

Normand Fleury : prezidanto, internaciaj rilatoj kaj kunvenoj, informado, oficejo.

Sylvain Auclair : vicprezidanto, redaktoro de *La Riverego* kaj informiloj.

Martin Lavallée : kasisto kaj respondeculo pri la Libroservo de K.E.A., rilato kun KEJO.

Jean-Claude Bélanger : sekretario, oficejo, membroj.

Yvon Roux : konsilanto kaj respondeculo pri Montrealaj kaj provincaj aranĝoj, rilato kun la *Papago*.

Marco Maertens ne plu estas en la estraro, sed plu okupiĝos pri la TTT-paĝo de ESK. Danielle Bédard estas la nova kanada peranto de TEVA.

Voici donc le nouveau numéro. On peut rejoindre *la Papago* au (514) 341-6961. Si vous ne connaissez pas encore ce service, il est préférable d'appeler la fin de semaine (il n'y pas de nouveau programme le dimanche) ; vous entendrez alors des instructions vous permettant de mieux vous y retrouver. (Notez qu'un téléphone TouchTone est nécessaire.) Nous tâcherons de mettre quelque contenu les premiers jours suivant la réception de la présente édition de *La Riverego*, pour « amorcer la pompe ».

Un autre service, très pratique, est celui du rappel téléphonique. Si vous vous inscrivez auprès de Patrice Mongeau, au (514) 341-3449, vous recevrez avant tout événement espérantiste à Montréal un message enregistré bilingue vous tenant à jour. Il faut cependant qu'on puisse vous rejoindre sans interurbain.

Reformado de Esperanto

Stevens Norwell

Sendube ĉiu bona Esperantisto povus proponi kelkajn plibonigojn por Esperanto. Efektive, Esperanto evoluis en la pasintaj cent jaroj parte pro la enkonduko de novaj elementoj : neologismoj, novaj afiksoj kaj esploro de la latentaj eblecoj de la lingvo. Preskaŭ ĉiuj Esperantistoj akceptas, ke la limo de permesata ŝanĝo estas ĝis la nova elemento ŝanĝu la signifon de io ajn en la Fundamento.

Mi prezentos en ĉi tiu eseo du reformajn proponojn, kiujn mi mem povas forte subteni, unu trans la preskribita kaj supre preskribita limo, kaj la alia sekure en la limoj de la permesata.

Jen ekzemplo de propono (ne originala de mi) kiu grave endanĝer-igus la Fundamenton : Unu el la nesolvitaj problemoj de Esperanto estas la seksismo enkonstruita en la lingvo. Por solvi tion, ni devus aboli la prefikson *ge-* kaj konsideri, ke ĉiu nomo de vivanto estas amabaŭseksa (aŭ senseksa). Ni bezonus viran sufikson, kaj mi pretas akcepti tiun de Kamaĉo : *-iĉ*. Nun, ĉiu infano havas du patrojn (ĉu prefere matrojn ?) : la patrino kaj la patriĉo (matrino kaj matriĉo). Mi havas du *filojn* : *filino* kaj *filiĉo*. Ni devus ankaŭ havi neŭtralan pronomon por la tria presono singulara, kaj mi proponas ke tiu estu *li* por esti simetria kun *ili*. La nova iĉa pronomo povus esti *hi*. Jen perfekta solvo, sed tute neakceptebla pro la damaĝo al la Fundamento. Mi pova imagi, ke mi iam verkos rakonton en kiu mi uzas tiun reformajon, tamen mi devus esti preta ricevi protestajn leterojn, la malestimon de multaj Esperantistoj, kaj eble kelkajn ĵetitajn fruktojn kaj legomojn.

Mi dua propono estas en la limoj de permesata ŝanĝo, tamen povas esti multe da dubo ĉu la Esperantistaro, tendence konservativa, akceptus ĝin. La finaĵo por nomoj de multaj landoj en la Fundamento estas *-ujo*, sed nuntempe la pli granda parto de la Esperantistoj preferas la finaĵon *-io*. Tiu kontraŭas la strukturon de Esperanto, en kiu ĉiu finaĵo povas esti sendependa vorto. Tamen *io* ne signifas *landon*, ĝi estas korelativo aŭ tabelvorto. Mia propono estas, ke la sufikso por landnomoj estu *-ijo*.

..sekvo en paĝo 8*

Kalendaro de venontaj okazajoj

5^a ĝis 7^a de **septembro** : **Vinfestivalo**, en Budapeŝto (Hungario).

19^a ĝis 21^a de septembro. **Krespa** semajnfino, en Rennes (Bretonio, ups! Francio)

25^a ĝis 28^a de septembro. Naŭa **Vina seminario**, en Vracov (Ĉeĥio) : *Oni drinku ne por fali, sed por suprenleviĝi.*

26^a de septembro. Montreala Esperanto-**Kunveno**, ĉe Ivano kaj Daniela (523-1604).

11^a ĝis 13^a de **oktobro**. **Aŭtuna renkontiĝo** esperantista, en Ludlow (Vermonto).

24^a de oktobro. Montreala Esperanto-**Kunveno**, ĉe Patriko (341-3449).

25^a kaj 26^a de oktobro. Enkonduko al la **ludteorio**, en La Chaux-de-Fonds (Svisio). Prelegas Reinhard Selten, Nobel-premiito.

7^a de **novembro**. Montreala Esperanto-**Kunveno**, kun Jean-Claude Bélanger kaj Michel Perreault. (524-9064).

19^a de **decembro**. Montreala Esperanto-**Kunveno**, ĉe Normando kaj Zdravka. **Komuna vespermanĝo** k.a.

26^a ĝis 31^a de decembro. Kvina **Togolanda Esperanto-Kongreso**.

27^a de decembro ĝis 3^a de januaro. 14^a **Internacia Festivalo** por mezaĝuloj kaj junaj familioj, en Trier (Germanio).

27^a de decembro ĝis 3^a de januaro. 41^a **Internacia Seminario**, en Traben-Trarbach (Germanio). Temo : *Socio kaj komunikado.*

1^a ĝis 8^a de **aŭgusto 1998**. Universala Kongreso, en Montpeliero (Francio). Temo : *Mediterraneo — ponto inter kulturoj.*

1^a ĝis 8^a de **aŭgusto de 1999**. Universala Kongreso, en Berlino (Germanie).

Ni plezure respondos demandojn pri la supraj (kaj aliaj) okazajoj : (514) 272-0151.

Parlez-vous cro-magnon ?

Au commencement était le verbe. Mais quand, et quel fut-il ? À ces deux questions, nul linguiste ne saurait répondre. Les ancêtres de l'homme moderne possédaient-ils des formes de langage rudimentaire ? Si oui, ils n'en ont laissé aucune trace. Les spécialistes n'ont donc d'autre ressource que d'en référer aux langues actuelles et de les classer en familles de plus en plus larges, selon les règles habituelles de la généalogie.

C'est à ce jeu que se consacre depuis des années Merritt Ruhlen, linguiste de l'université Stanford (Californie). Comme ceux de ses confrères, ses arbres généalogiques se fondent sur les ressemblances lexicales et grammaticales établies entre différentes langues ou familles de langues. Mais ses conclusions, par leur audace, tranchent radicalement sur celles auxquelles aboutissent la plupart des experts. Dans *L'Origine des langues*, Ruhlen soutient que les cinq à six mille langues recensées dans le monde dérivent d'une seule langue préhistorique, qui fut un jour commune à tous nos ancêtres.

...Reformado...

Tiu finaĵo estas bele simetria kun *-ujo* kaj *-ejo*. Nun la britoj loĝas en *Britujo* kaj la francoj en *Francujo*. La aŭstralianoj plu loĝas en Aŭstralio kaj la usonanoj en Usono. Ĉiu komprenus kaj *Esperantujon* kaj *Esperantijon*, kaj la poloj havas liberecon loĝi en *Pollando*, *Polujo* aŭ *Polujo*, laŭplaĉe. « De kiu ijo vi venas ? Mi venas de Svedujo ? » Nur necesas anstataŭigi la neFundamentan finaĵon *-io* per *-ijo*. La propono ne estas terŝancela, ĝi ne tuŝas la Fundamenton, kaj ĉiu Esperantisto povus tuj kompreni, kun aŭ sen sia aprobo.

Mi prezentas miajn proponojn por diskuto kaj refuto (tamen ne por fruktoj aŭ legomoj). [*El Inter Ni*, n° 134, junio 1997.]

Catherine Vincent

Édifiée par des milliers d'experts, la linguistique historique les mènera-t-elle jusqu'à la langue originelle ? C'est ce qu'espère le Russe Aaron Dolgopolsky. Pour ce chercheur, il existe un ancêtre commun (*le nostratique*) à six grandes familles de langues indo-européennes et ouralo-ioukaguirs, dont les langues filles sont aujourd'hui parlées par les trois quarts de l'humanité. C'est ce que soutient également, avec quelques variantes et un autre nom (*l'eurasiatique*), l'Américain Joseph Greenberg, le père spirituel de Merritt Ruhlen.

Mondialement respecté pour son apport à la typologie des langues, ce spécialiste, aujourd'hui âgé de 80 ans, créa plusieurs fois le scandale en produisant des classifications sur la base des ressemblances lexicales à l'échelle des continents. Chaque fois, il y réduisit le nombre de familles de plusieurs dizaines (voire centaines) à quelques-unes. Chaque fois, la communauté des linguistes cria d'abord à l'hérésie... puis finit par lui donner raison.

En classant les milliers de langues parlées sur la Terre, les comparatistes les plus radicaux s'accordent, désormais, à les regrouper en une douzaine de grandes familles. Pourquoi, alors, ne pas aller plus loin, en quête d'une langue mère universelle ? C'est ce qu'a fait Ruhlen. Avec un matériel d'étude des plus élémentaires : 27 termes courants, 27 racines mondiales qui, affirme-t-il, se révèlent avoir des sens et des formes phonétiques très proches d'une famille à une autre.

Pour Ruhlen, il ne peut y avoir qu'une explication à ces multiples ressemblances : ces mots *ont fait partie de la langue originelle commune à l'ensemble des langues du monde, qui a dû être parlée par nos ancêtres il y a 50 000 ans environ*. Un espéranto préhistorique dont nous garderions tous, de l'Oural à la Papouasie, l'universelle mémoire. [*Le Devoir*. 1997.01.30. Tiré du *Monde*]